

Необхідно розглянути також ще один вид вправ, що забезпечують творче застосування здобутих знань і вмінь, – пошукові вправи. Їх вирішення вимагає максимальної самостійності студентів, здатності оперувати знаннями й уміннями в досить складних і взаємопов'язаних педагогічних ситуаціях, розвинутого вміння мислити – аналізувати, синтезувати, робити висновки, оцінки, обирати оптимальні варіанти, приймати самостійні рішення. До пошукових вправ належать: діагностичні, прогностичні, конструктивні, технологічні та ін.

Узагальнюючи погляди А. Дмитрієва, Т. Ільєвича, Ю. Кулюткіна, О. Леонтєєва, І. Лернера, В. Оніщука, Г. Сухобської, А. Умана, М. Федорової, Л. Фрідмана, О. Шиловой, під термінами “задача”, “вправа”, “ситуація” ми розуміємо:

– вправа – тип завдання, що характеризується відпрацюванням окремих дій або операцій і зумовлює репродуктивний характер діяльності студентів;

– ситуація – тип завдання, у змісті якого відображається аналог певного фрагмента педагогічного процесу, у результаті вирішення якого відбувається формування в студентів умінь вичленити проблему, пояснювати причину її виникнення і прогнозувати можливі шляхи її вирішення;

– задача – тип завдання, що характеризується проблемним змістом, що зумовлює пошуково-дослідний характер діяльності студентів.

Висновки. Отже, у статті розглянуто сутність та надано теоретичне обґрунтування комплексу завдань, які сприяють формуванню пошуково-дослідницьких умінь майбутніх інженерів педагогів. Доведено, що інтегроване завдання – це вимога викладача студентам знайти результат пошуку, при цьому відбувається цілеспрямоване, планомірне виконання дій студентами з урахуванням умов і специфіки професійної діяльності фахівця, і весь комплекс дій, що виконуються, спрямовано на формування пошуково-дослідницьких умінь інженерів-педагогів.

Література

1. Педагогический энциклопедический словарь / [гл. ред. Б.М. Бим-Бад; редкол.: М. Безруких, В. Болотов, Л. Глебова и др.]. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Коджаспирова Г.М. Словарь по педагогике / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М.: МарТ, 2005. – 448 с.
4. Фридман Л.М. Дидактические основы применения задач в обучении: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Л.М. Фридман. – М., 1971. – 56 с.
5. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М., 2004. – 384 с.
6. Оніщук В.А. Психолого-дидактические требования к заданиям и упражнениям в учебнике / В.А. Оніщук // Проблемы школьного учебника. – М.: Просвещение, 1975. – Вып. 3. – С. 130–137.
7. Тигров С.В. Личностно-ориентированные задания в процессе формирования проектных умений студентов вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / С.В. Тигров. – Липецк, 2004. – 201 с.

КУЛЬКО В.А.

ЩОДО МОТИВАЦІЇ МОЛОДІ ДО ВСТУПУ ДО АГРАРНИХ ВНЗ

Істотні зміни соціально-економічних і політичних засад та пріоритетів вплинули на соціальну й духовну сфери життя суспільства, що, у свою чергу, справило значний вплив на вибір молоддю освітніх і професійних напрямів. З

кожним роком суспільство висуває дедалі вищі вимоги до людини, її здатності розвивати та реалізовувати особистісний потенціал. Тому уявлення молоді щодо вибору професії за останні роки суттєво змінилися. Безліч чинників впливає на цей вибір: жорстка конкуренція на ринку праці, зниження показників соціального, культурного і духовного життя суспільства, прагнення молоді наслідувати західний стиль життя, високі вимоги до претендентів на ту чи іншу посаду. Після закінчення школи більшість молоді прагне продовжити навчання і отримати диплом про закінчення вищого навчального закладу, адже освіченість стала засобом досягнення конкретних життєвих цілей. Водночас багато випускників середніх шкіл керуються при вступі до ВНЗ не тільки названими мотивами; вони не усвідомлюють мети свого навчання, а тому розчаровуються у виборі професії чи напрямі професійної діяльності, внаслідок чого не стають справжніми професіоналами, не приносячи користі суспільству. Отже, дослідження мотивів вступу молоді до ВНЗ, у тому числі й аграрних, є актуальним.

Значний внесок у дослідження мотивів вибору і вступу до ВНЗ зробили такі вчені, як Е. Ільїн, В. Якунін, М. Вовчик-Блакитна, Ф. Рахматулліна, Г. Мухіна, А. Пічників, І. Кон, Н. Пряжников, А. Чернявська, М. Ярошевський; мотивів вибору професії – Т. Деркач, Е. Карпова, С. Морозов, Е. Нікіреєв, В. Сластьонін. Деякі з цих науковців пропонують свою класифікацію мотивів. Так, Е. Ільїн основними мотивами вступу до ВНЗ називає такі: бажання перебувати в колі студентської молоді, велике громадське значення професії і широку сферу її застосування, відповідність професії інтересам і схильностям та її творчі можливості. Є відмінності в ієрархії мотивів для дівчат і юнаків. Дівчата частіше відзначають велику громадську значущість професії, широку сферу її застосування, можливість працювати у великих містах і наукових центрах, бажання брати участь у студентській художній самодіяльності, гарне матеріальне забезпечення професії. Хлопці ж частіше схилиються до того, щоб обрана професія відповідала інтересам і схильностям [1]. М. Вовчик-Блакитна серед провідних мотивів виділяє мотив престижності, пізнавальний інтерес, професійно-практичний мотив [2]. На основі досліджень Т. Канаєвої та Н. Залюбовської встановлено, що домінуючими мотивами були отримання диплома, бажання здобути вищу професійну освіту і стати кваліфікованим спеціалістом [3].

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених досліджуваній проблемі, питання вивчення особливостей мотивів вступу молоді в аграрні ВНЗ вимагає окремого розгляду.

Мета статті – дослідити мотиви вступу молоді в аграрні вищі навчальні заклади.

Проаналізуємо у зв'язку з досліджуваним питанням мотиви вступу до ВНЗ в історичному аспекті. Серед мотивів навчання в 20–40-ті рр. виділялися потяг молоді до знань, культурних цінностей, інтерес до навчання. У ці роки молодь йшла до ВНЗ за світлом високих знань. Епоха тотальної індустріалізації, яка повинна була сприяти переходу країни до нового якісного

стану, що базується на технорозумі, – це характерна риса 1950–1960-х рр. У 70–80-ті рр. ХХ ст. престижність освіти стали розуміти більш формально – як данину моді. Аналіз даних тих років показує значні зміни в мотивах вступу до вузів, а також розширення спектра самих мотивів. Соціологи відзначають, що в 1961 р. було виявлено десять мотивів, а в 1994 р. – уже 82 мотиви. У 1960-ті рр. провідним був мотив отримання професії. Слабо мотивувався індивідуальний особистісний розвиток майбутнього фахівця, бо радянська вища школа розвивалася, передусім, як “кузня кадрів” для народного господарства. Домінуючим мотивом привабливості майбутньої, зокрема, інженерної діяльності у відповідях першокурсників 1970-х рр. виступав інтерес до безпосередньої участі в розвитку науково-технічного прогресу (близько 50% усіх першокурсників) [4].

Ще в 50-ті рр. ХХ ст. фахівець з вищою освітою отримував заробітну плату, яка була удвічі вищою, ніж у недипломованого працівника, а в 70-ті рр. ця пропорція змінилася на протилежну і розрив почав наростати. У 80-ті рр. ХХ ст. високо цінувалася можливість займатися цікавою, змістовною роботою і повністю застосовувати свої здібності, а також можливість завойовувати повагу в колективі. Творчий зміст праці і гарний зарібок цінувалися менше. Можливо, це було пов’язано з тим, що отримати і реалізувати усе це було досить складно [4]. На переломному етапі історії нашої країни на початку 1990-х рр. головним мотивом стало бажання просто отримати диплом про закінчення ВНЗ: вищі навчальні заклади або не давали необхідних знань для роботи, або вони були вже застарілими. На виробництві доводилося вчитися наново.

Вже в 1994 р. структура мотивів досить істотно змінюється. Провідними стають мотиви бути: високоосвіченою, культурною людиною (58%); домогтися успіху в житті (54%); зробити кар’єру (37%); мати певний соціальний статус (20%). Хоча мотив отримання професії продовжує займати досить високе місце (41%), дослідження засвідчують падіння цього показника. З’явилися установки, породжені сучасною ситуацією: ставлення до еміграції, професійного статусу і кар’єри, до матеріального становища. Так з’явився і такий новий для нашої країни мотив, як можливість працювати за кордоном (18%). Соціологами помічено, що “студенти-гуманітарії зі своїм навчанням пов’язують в основному мотиви здобуття освіти, знань, розширення кругозору, саморозвитку. Студенти технічних спеціальностей – отримання спеціальності і майбутні перспективи” [5].

Для детальнішого аналізу зупинимося на характеристиці мотивів вибору професії, життєвих планах студентства, якостях фахівця з вищою освітою. Висуваються такі критерії для детальної характеристики мотиваційної структури студентів:

- 1) мотиви вибору професії;
- 2) задоволеність вибором професії;
- 3) обізнаність про майбутню професію;
- 4) бажання працювати надалі за фахом;
- 5) цілі майбутньої професійної діяльності;
- 6) вимоги до майбутньої роботи.

Дослідження, що проводилися в 60-ті рр. ХХ ст. засвідчили те, що масова орієнтація молоді на вищу освіту часто формує такий мотив вступу, як “у будь-який ВНЗ – аби у ВНЗ “. Як наслідок, 1/3 студентів при виборі ВНЗ не керуються мотивом інтересу до професії, а кожен десятий здійснив вибір випадково.

У 1990-ті рр. ієрархія мотивів вибору істотно змінюється. Починають лідувати економічні мотиви. Слід сказати, що прагнення стати багатим і досягти успіху в сучасній молоді дуже яскраво виражене.

За останні 10–15 років значно змінився перелік професій, які обирають школярі випускних класів. Пріоритет віддається економічним, юридичним професіям, спеціальностям, пов’язаним з іноземними мовами. Набагато рідше випускники обирають спеціальності зі сфери сільського господарства або переробної промисловості [6].

Для дослідження мотивів вступу молоді до аграрних ВНЗ (зокрема, до Дніпропетровського державного аграрного університету) абітурієнтам було запропоновано опитувальний листок, розроблений нами на основі методики, модифікованої А.А. Реаном, В.А. Якуніним “Методика вивчення мотивів навчальної діяльності” та Т.І. Ільїною “Мотивація навчання у ВНЗ”. Мотиви ми розділили на три групи: 1) соціальні; 2) навчально-пізнавальні; 3) професійні. В опитуванні брали участь студенти 1 курсу трьох факультетів загальною кількістю 60 осіб: економічного (20), механізації сільського господарства – (20) і факультету агрономії (20). Результати опитування наведено в табл.

Таблиця

Результати дослідження мотивів вступу молоді до аграрних ВНЗ

Групи	Мотиви	Розподіл відповідей, %
Соціальні	1. Безкоштовний вступ до ВНЗ	4,5
	2. Низька вартість навчання	5
	3. Бажання бути в студентському колективі	7
	4. За бажанням і порадою батьків	5,2
	5. З друзями “за компанію”	1
	6. Престиж ВНЗ та спеціальності	7
Навчально- пізнавальні	1. Здобути більш поглибленні знання	10
	2. Подобається навчатися	3
	3. Зацікавленість науковою діяльністю в майбутньому	3
	4. Бажання розширити свій кругозір	9
	5. Бажання довести собі свої можливості	5
Професійні	1. Стати висококваліфікованим фахівцем	10
	2. Інтерес до професії	7
	3. Отримати професію, яка відповідає моїм інтересам	5,2
	4. Отримати будь-який диплом	3
	5. Після закінчення ВНЗ знайти роботу, яка гідно оплачується	8
	6. Знайти роботу, яка б давала моральне і матеріальне задоволення	10

Як видно з табл., отримані результати показують, що на вибір молоддю професії впливають, насамперед, матеріальні чинники, пов'язані з такими соціальними і професійними мотивами, як можливість навчатися у ВНЗ безкоштовно (4,5%) або за низькою вартістю (5%), знайти роботу, яка гідно оплачується (8%), а також професійні, серед яких особливо виділяються бажання стати висококваліфікованим фахівцем (10%). Слід відзначити, що досить значна кількість студентів вказала серед мотивів бажання отримати будь-який диплом (3%).

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок про те, що серед мотивів вступу до аграрних ВНЗ переважають професійні, провідним з яких є бажання стати висококваліфікованим фахівцем. Соціальні й навчально-пізнавальні інтереси мають однаково важливе значення для майбутніх фахівців.

Література

1. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 2000.
2. Вовчик-Блаkitная М.В. Мотивационный аспект развития учебной деятельности студентов / М.В. Вовчик-Блаkitная // Воспитание, обучение, психическое развитие : тез. докл. – М., 2003. – С. 83–95.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: conference.kemsu.ru/GetDocsFile?id=8490&table.
4. Молодежь России: тенденции, перспективы / [под ред. И.М. Ильинского, А.В. Шаронова]. – М. : Молодая гвардия, 1993. – 98 с.
5. Петрова Т.Э. Институт высшей школы в социальной системе общества / Т.Э. Петрова. – СПб., 1993. – 46 с.
6. Тарасов В. Персонал – технология: отбор и подготовка менеджеров / В. Тарасов. – Л. : Машиностроение, 1989. – 301 с.
7. Зайцева І.В. Формування мотивації учіння студентів вищих економічних навчальних закладів : автореф. дис. ... к. пед. н. : 13.00.04 / І.В. Зайцева ; Терноп. держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2001. – 20 с.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: testoteka.narod.ru/ms/1/06.html.
9. Меліхова І.О. Мотивація навчальної діяльності і ціннісні орієнтації студентів / І.О. Меліхова // Наука і освіта. – 2008. – № 1–2. – Січень–квітень. – С. 159–163.
10. Бордовская Н.В. Педагогика / Н.В. Бордовская, А.А. Реан. – М. : Питер, 2006. – 298 с.
11. Алексеева М.И. Мотивы учебной деятельности студента / М.И. Алексеева // Проблемы высшей школы. – К. : Вышш. шк., 1976. – Вып. 25. – 340 с.
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lib.ua-ru.net/diss/cont/171358.Htm.

КУРБАТОВА Ю.В.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРОБУДЖЕННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ПРОФЕСІЇ АГРОНОМА У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВНЗ

Рушійною силою дій кожної людини, суспільства в цілому, кожного соціального інституту та соціальних спільнот людей є інтерес. Зміст інтересу визначається умовами життя людей та їхніх спільнот, місцем у системі суспільних відносин. Інтерес є реальною причиною соціальних дій, подій, звершень, що стоять за безпосередніми спонуканнями, мотивами, помислами, ідеями індивідів, соціальних груп чи спільнот, які беруть участь у цих діях. На основі спільності інтересів відбувається об'єднання людей у соціальні групи. Інтерес є одним із постійних потужних мотивів людської діяльності. Інтерес (від лат. *interesse* – мати важливе значення) – реальна причина дій, що відчувається людиною як особливо важлива. Інтерес можна визначити як позитивне оцінювальне ставлення суб'єкта до діяльності [1].